

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Musisk aktivitet

Musical activity

Kandidatnummer: 486

BLUBACH

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Johanne Engelund Tjøsvold

16.juni 2020

Antall ord: 8274

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Innholdsfortegnelse

Abstract	3
1.0 Innledning og avgrensning	4
1.1 Problemstilling	5
1.2 Begrepsavklaring og forkortelser	5
2.0 Metode	5
2.1 Valg av metode.....	6
2.2 Metodekritikk.....	7
2.3 Etske hensyn.....	8
3.0 Teori	8
3.1 Fire hovedaktiviteter	9
3.2 Det musiske – rytme, bevegelse og lyd	10
3.3 Rammeplan for barnehagen	15
4.0 Muligheter i det musiske når det kommer til barns språkutvikling og -innlæring	16
5.0 Hvordan kan dagens barnehager møte krav fra rammeplanen og aktivt benytte seg av musisk aktivitet i flere av fagområdene?	17
5.1 Hvorfor bruker barnehagene musikk som verktøy i arbeid med barns språkutvikling.....	19
5.2 Hvordan bruker barnehagene musisk aktivitet i et språkutviklingsperspektiv i dag?	22
5.3 Hvilke utfordringen kan man møte med bruk av musikk i barnehagen?	22
6.0 Avsluttende drøfting og konklusjon	23
Litteraturliste	25
Vedlegg 1	27
Intervjuobjekt A1	27
Vedlegg 2	29
Intervjuobjekt A2	29
Vedlegg 3	32
Intervjuobjekt A3	32

Abstract

This thesis reviews how musical activity can be used in children's language development and comprehension. An evaluation of how kindergartens can simultaneously meet the demands set by "Framework plan for kindergartens" and actively use music as a tool in several disciplines is also performed. These questions are examined using qualitative observations, in the form of interviews, and evaluated against several established theoretical sources. The thesis is heavily based on the works of Anne Høigård, but also incorporates aspects from other sources. The theory, upon which the evaluations are performed, are summarized for the readers ease. Chapter 4 and 5 answers the questions of how musical activity can be used, and how this can be done in agreement with demands from "Framework plan for kindergartens". This is done by use of concrete examples, based both on performed observations and theoretical background. The conclusion of this thesis is that music can be used with great benefit in the aid of children's language development and comprehension, but this is largely dependent on the kindergarten workers being aware of the use and value of music. It is also emphasised that the workers creativity is a key factor, such that the musical additions are natural to the everyday of the kindergarten.

1.0 Innledning og avgrensning

Musikk har vært en stor del av min oppvekst. Alle i min familie spiller minst et instrument hver og vi har sunget mye sammen. Før jeg begynte på barnehagelærerutdanningen jobbet jeg som vikar i forskjellige barnehager og fikk oppleve mye forskjellig praksis når det kom til musisk aktivitet. Noen barnehager brukte det til hverdags, mens i andre barnehager er det lite benyttet, kanskje så lite som en gang i måneden. Da jeg begynte på studiet og lærte hvor mye musikk kan påvirke språkutviklingen til barna fant jeg ut at dette er noe jeg vil utforske mer. Selv om jeg bare hadde praksis i tre barnehager så jeg store forskjeller. De ansatte i barnehagene var klar over hva Rammeplanen for barnehagen sier om musisk aktivitet og hvordan musikk kan stimulere språket, men bare en av dem praktiserte det aktivt. Derfor ville jeg finne ut hvilke muligheter som ligger i å bruke musiske aktiviteter i barnehagen i dag.

Jeg har intervjuet tre barnehagelærere fra tre forskjellige barnehager og spurt dem hvordan de bruker musisk aktivitet i et språkutviklingsperspektiv. I praksis observerte jeg hvordan den ene barnehagen brukte musikk i hverdagen som språkutviklingsredskap og disse funnene har jeg knyttet opp til relevant språkutviklingsteori. Dette vil jeg også bruke som eksempler på hvordan barnehager kan bruke musikk aktivt i barns språkutvikling og i flere fagområder knyttet til Rammeplanen for barnehagen.

Musikk er noe de fleste har et forhold til og det er en sentral del av menneskets kultur, på tvers av språk, landegrenser og tid. En kan høre det på butikken, i filmer, som ringelyd på mobilen, på radioen, i spill eller i heisen. Musikk får deg til å føle mange forskjellige uttrykk. Den kan gjøre deg glad, trist, avslappet, sint og skape mange andre følelser. Noen mener musikk kan være smertelindrende (Ebdrup, 2011) og noen mener musikk kan hjelpe personer med demens som sliter med angst og depresjon (Jakobsen, 2018). Min hypotese er at musikk kan brukes som et verktøy i barns språkutvikling og barnehagens arbeid med flere fagområder.

I Rammeplan for barnehagen fra Utdanningsdirektoratet (2017) står det at barnehagen skal bruke musikk som redskap i flere av fagområdene, derunder fagområdene *kommunikasjon*,

språk og tekst, antall, rom og form og natur og nærmiljø. I rammeplanen (2017) står det «Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna [...] opplever spenning og glede ved høytlesning, fortellinger, sang og samtale [...] Personalet skal [...] bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttryksformer» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 48-49).

I teoridelen går jeg grundigere inn på hva musiske aktiviteter er, og hvilke muligheter musiske aktiviteter har i barns oppvekst. Jeg begynner med å gjøre rede for de fire hovedaktivitetene som blir brukt i barns språkutvikling. Deretter går jeg inn på barns første møte med de musiske grunnelementene, lyd, bevegelse og rytme. Jeg gjør rede for den poetiske språkfunksjonen, hvordan barn bruker den når de utforsker språket og jeg tar for meg hva dikt, rim og regler er. Til slutt i teoridelen vil det bli redegjort for hva en *flow-tilstand* er.

1.1 Problemstilling

Hvilke muligheter finnes særlig i musisk aktivitet når det kommer til barns språkutvikling og -innlæring, hvordan kan dagens barnehager møte krav fra rammeplanen og *aktivt* benytte seg av musisk aktivitet i flere av fagområdene?

Jeg skriver denne oppgaven med utgangspunkt i tre skriftlig besvarte intervjuer, samt et teoretisk grunnlag som vil bli redegjort for og observasjoner som ble gjennomført i min praksisperiode.

1.2 Begrepsavklaring og forkortelser

Jeg har valgt å bruke forkortelser for intervjuobjektene. De jeg har valgt å bruke er A1 for intervjuobjekt 1, A2 for intervjuobjekt 2 og A3 for intervjuobjekt 3.

I intervjuet har jeg skrevet begrepet *musikalske aktiviteter*. Her menes det samme jeg har skrevet om i oppgaven når jeg skriver *musiske aktiviteter*.

2.0 Metode

2.1 Valg av metode

Metode kommer fra det greske ordet *methodos*, som betyr å følge en bestemt vei mot et mål. Metodelære dreier seg om hvordan vi kan undersøke så grundig som mulig hvorvidt våre antakelser er i overensstemmelse med virkeligheten. Dokumentasjon, systematikk, grundighet og åpenhet er de viktigste kjennetegnene ved forskningsmetode (Christoffersen & Johannesen, 2018, s. 16). Metode stiller krav til vår ærlighet og sannhet, og gjør at vi må tenke og systematisere tankene våre. Det er allmenngyldige krav til enhver forskningsmetode. For å få frem ny kunnskap og etterprøve i hvilken grad påstander er gyldige, sanne eller holdbare trenger vi ulike metoder. (Dalland, 2019, s. 51). Sosiologen Vilhelm Aubert definerer metode som dette: «En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder» (Aubert, 1991, s. 196).

Metode er redskapet vi bruker som hjelper oss å samle data, det vil si informasjonen vi trenger til å drive undersøkelser. Årsaken bak å velge en bestemt metode er at man mener at akkurat den metoden egner seg best til å undersøke frem det spørsmålet eller den problemstillingen man har formulert på en best mulig måte (Dalland, 2019, s. 52).

Kvalitativ metode er en metode som fanger opp meninger og opplevelser. Den samler opp varierte data, og gjør det lettere å gå i dybden på uklare og komplekse problemstillinger. Ved å bruke en kvalitativ metode får vi valgmuligheter som observasjon, individuelle intervjuer, gruppeintervjuer og innsamling av dokumentdata. I bruk av kvalitativ metode tar man stilling til hvem som skal observeres eller intervjues. Personene blir ikke valgt for å representere en større gruppe. Den eller de personene som blir valgt har de nødvendige forutsetningene for å formidle innsikt i forskningsspørsmålene (Busch, 2018, s. 57).

I denne oppgaven ble det brukt kvalitativ metode, fordi jeg mener at mulighetene i kvalitativ metode kan bidra med innsikt som kan hjelpe meg å besvare min problemstilling. Jeg ønsket å høre med ansatte i barnehager hvordan de bruker musiske aktiviteter i et språkutviklingsperspektiv. Jeg ville å gå i dybden på dette og finne ut hva som fungerer, hvorfor de bruker musikkaktiviteter eller eventuelt hvorfor de ikke bruker musikkaktiviteter. Dette ville jeg ikke klart om jeg hadde valgt kvantitativ metode som går i bredden og samler inn tall. Det er en metode som brukes til regneoperasjoner, som for eksempel å finne

gjennomsnittet på hvor mange som bruker musiske aktiviteter i språkutviklingen (Dalland, 2019, s. 52).

I den kvalitative undersøkelsen min lagde jeg et informasjonsskriv og sendte det ut til ulike barnehager. Deretter lagde jeg en intervjuguide som skulle være grunnlaget mitt da jeg holdt intervjuene. Grunnet Covid-19 var det ikke mulig å treffe intervjuobjektene, så jeg holdt intervjuene asynkront, da via e-post. Det er selvfølgelig ulemper ved denne løsningen, da jeg ikke kunne stille oppfølgings spørsmål. Flyten i samtalen ble også fraværende da intervjuene ble gjennomført via e-post, og ikke ved en fysisk tilstedeværelse. Man mister også muligheten til å observere den som blir intervjuet og innholdet blir begrenset (Postholm & Jacobsen, 2019, s. 70). Dette ble altså tilfellet med mine intervjuer som ikke kunne gjennomføres som planlagt da barnehagene ble stengt over en lengre periode grunnet Covid-19.

En annen metode å samle inn data på er observasjon. Denne metoden gir oss muligheten til å se hvordan mennesker handler og samhandler med egne øyne, og hvordan de forholder seg til sitt fysiske miljø. Det er en måte som kan fortelle oss hva folk gjør, i handling og samhandling, som kan være forskjellig fra hva folk sier at de gjør (Dalland, 2019, s. 97).

2.2 Metodekritikk

En bachelor er begrenset på tid og størrelse. Hadde jeg hatt bedre tid kunne jeg intervjuet flere barnehager og jeg hadde også hatt muligheten til å observere hvordan de bruker musiske aktiviteter i et språkutviklingsperspektiv. Da ville jeg fått mer data og tyngde i prosjektet. Når man bruker en metode er det viktig å være klar over metodens styrker og begrensninger. Man må også være reflektert og kritisk til egen metode og egen innsamlingsstrategi. Et eksempel på hva man må vurdere er validitet, som går ut på hvor godt dataen representerer det som undersøkes (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). I mitt tilfelle vil det være hensiktsmessig å spørre om det er nok å intervju tre som jobber i barnehage for å få et godt bilde på hvordan barnehager jobber med musisk aktivitet i et språkperspektiv. Det var også planlagt å gjennomføre observasjoner for å styrke funnene. Dette var heller ikke mulig å gjennomføre grunnet Covid-19. Det vil også alltid være et

spørsmål i kvalitativ metode om man har valgt riktige informanter og formulert spørsmålene på best mulig måte.

2.3 Etiske hensyn

For å kunne drive med forskning på mennesker sin livssituasjon og måten de forholder seg til samfunnet på, er man avhengig av tillit fra de som gir oss informasjonen. Derfor har vi etiske lover vi må forholde oss til. Norsk senter for forskningsdata (NSD) er alle universiteter, høyskoler, flere helseforetak, en rekke frittstående forskningsinstitutter og kompetansesentre sitt personvernombud. De gir råd og veiledning til institusjoner, studenter og forskere i personvernspørsmål. Skal man skrive en oppgave der det behandles opplysninger knyttet til enkeltpersoner hjelper NSD til med hvordan opprettholde personvernloven (Halland, 2019, s. 235-236).

I informasjonsskrivet jeg sendte ut står det hvordan jeg skal behandle deres personopplysninger og at de blir anonymisert i oppgaven. Jeg informerte de om rettighetene deres og at de har lov til å trekke seg uten å oppgi noen årsak. Jeg har konsekvent forholdt meg til gjeldende lovverk og NSD sine retningslinjer angående behandling av personopplysninger. Den informasjonen jeg har innhentet under observasjon i praksis og i bruken av praksisfortellingene jeg har valgt å ta med er anonymisert.

Det er samme etiske regler når vi tolker og observerer som det er når vi intervjuer. Informert samtykke må alltid være innhentet. Da må man ta hensyn til at få mennesker vet hva det innebærer å bli observert. Vi må derfor fortelle observasjonsobjektet hvilken hensikt vår observasjon har og hvordan vi har tenkt å bruke materialet (Dalland, 2019, s. 97).

3.0 Teori

Mitt prosjekt skrives i stor grad med utgangspunkt i språkforskeren Anne Høigård, samt forskerne, formidlerne og forfatterne Tone Birkeland, Ingeborg Mjør og Anne-Stefi Teigland. Jeg har også hentet informasjon fra språkforskeren Roman Jakobsen, antropologen Bronislav Malinowski, psykologene og språkforskerne Karl Bühler, Kornej Tsjukovskij, og Nora Kulset, samt psykologene Mihaly Csikszentmihalyi og Daniel Goleman.

3.1 Fire hovedaktiviteter

Høigård (2019) forteller om fire hovedaktiviteter som i særlig grad fremmer barns språkutvikling. Aktivitetene er like viktige enten det dreier seg om barn som lærer et andrespråk, barn som tilegner seg et førstespråk eller barn som har en forsinket språkutvikling. De fire aktivitetene er god samtale, samvær omkring tekst, allsidig lek og musisk aktivitet. Det gjelder for alle aktivitetene at barnet må delta aktivt, og at de foregår i en atmosfære der det lønner seg følelsesmessig for barnet å delta. I barnehagens arbeid har de fire aktivitetene alltid stått sentralt. Det er viktig å reflektere over hva som er grunnlaget for en god språkutvikling, i en tid hvor en rekke ideelle og kommersielle aktører tilbyr et vell av språkmateriell og språkpakker av ulike slag. Barnehagene bruker ikke aktivitetene bare for at barn skal lære språk, men for at barn skal få tre inn i et kulturelt felleskap samtidig som de blir medskapere i kulturfellesskapet de vokser opp i (Høigård, 2019, s. 168).

Den gode samtalen foregår i en følelsesmessig god atmosfære og handler om et tema som engasjerer samtalepartnerne. Det skapes et saksforhold som handler om ikke bare en, men om alle som deltar i samtalen, noe de i felleskap kan forholde seg til. Barn får ord og begreper som hjelper dem til å skape mening i og forstå sin egen tilværelse gjennom den gode samtalen. Deltagerne i den gode samtalen lytter til hverandre og reflekterer over hva som er blitt sagt. Det er den voksnes ansvar å skape en samtale som ikke springer fra det ene temaet til det andre og er mentalt tilstede i et felles saksforhold (Høigård, 2019, s. 169).

Samvær omkring tekst er situasjoner der den voksne forteller eller leser for barn, og de samtaler om teksten. Høytlesning og fortelling er verbalspråklig aktivitet. Ved å lytte til og ha samtaler om teksten, utvikler barn evner til å danne sine egne indre bilder ved hjelp av språket. Når man leser en bok eller forteller et eventyr eller en fortelling utfordrer man barna til å forstå primært gjennom verbalspråklige uttrykk. Barna utvikler også evnen til å skape egne indre bilder ved hjelp av språket. Fortelleren kan i muntlige fortellinger tilpasse talespråket til den aktuelle barnegruppen (Høigård, 2019, s. 171).

Allsidig lek er når barn leker uten at voksne styrer leken. Det er frilek der leken går på barna sine premisser, og bæres av deres egen kreativitet og fantasi. Barn leker ikke fordi det er et

redskap for læring, men fordi det er gøy og det gir opplevelser sammen med andre. Når barn leker bruker de språket aktivt. De argumenterer og begrunner, de forhandler og forklarer, de inngår kompromisser og løser problemer, de tar språklig initiativ, de fantaserer, tuller og tøyser. I leken må de kommunisere selv da de ikke kan overlate kommunikasjonsansvaret til den voksne (Høigård, 2019, s. 172).

Musiske aktiviteter kan være sterkt til stede i et mangfold av språklige aktiviteter, ikke bare i sang, dans og musikk. Man finner dem i dikt, sanger, i språklek, i rim og regler. Det dreier seg om blant annet enderim og bokstavrim, om klang, gjentakelse, rytme, om lydmalende ord, lek med ord, lyd og orddeler. Slike trekk kan gi både estetiske og sanselige opplevelser av språket og er knyttet til språkets uttrykkside. Barn i alle aldre blir lett fanget av musiske aktiviteter, uavhengig av hvor langt de er kommet i språkutviklingen og om de er flerspråklige. Alle kan bli inkludert i felleskapet gjennom gleden over rytme, bevegelse og ordene når vi bruker rim, regler og sangleker. Sang er en god måte for barn å lære språk på. Flerspråklige barn kan ha lettere for å synge på norsk enn å snakke norsk. Etter hvert kommer innholdsforståelsen av sangene. Ved at barn er med på å synge sanger med et fortellende innhold gjentatte ganger, kan de gjennom sangen fremføre tekster som er lengre enn de kan snakke uten støtten som rytmer, toner, rim og klang gir. På den måten kan det musiske være en snarvei for barna å lære seg lengre tekster. En annen kilde for barn til å lære seg lengre tekstproduksjoner er via spontansang, der vi finner på melodi og tekst etter hvert som vi synger. Et uttrykk for språklig overskudd og glede er språklek. Barna tar språket i eie på sin egen måte når de begynner å tulle og tøyse med selve språket. Da bruker de den poetiske språkfunksjonen (Høigård, 2019, s. 168-169).

3.2 Det musiske – rytme, bevegelse og lyd

Menneskets musiske grunnelementer er rytme, lyd og bevegelse. Selv om det å lytte ikke er et grunnelement er det fremdeles en del av det musiske. Et eksempel på dette er at allerede som foster setter det musiske preg i fosterkroppens sanseapparat. Fosteret hører stemmen til moren, kjenner hjertebanken hennes og beveger seg sammen med morens bevegelser. Musiske elementer i språklig sammenheng er alt som har med lyd, rytme, gjentakelse og klang å gjøre. Språkets grunnlag ligger i det musiske (Høigård, 2019, s. 24).

Sang eller nynning i stemmen uttrykker mer direkte følelser enn en snakkende stemme, og sangen vekker flere følelser for den som lytter. Når man synger til et barn må alt stresset og uroen tas vekk fra stemmen og man bør etterstrebe en varm og myk klang. Sang skaper en kontakt, et følelsesmessig bånd mellom den som synger og den som hører på, som skaper gode utviklingsbetingelser for barnet. I lang tid har omsorgspersoner fra alle kulturer brukt sang som en måte å roe ned og glede barna på. Bånsuller, fra norsk folkemusikk, er et tydelig bevis på dette. Moren synger med en rolig og varm stemme for at barnet skal få sove. Der det finnes mange forskjellige melodier og tekster, men rytmen er lik (Høigård, 2019, s. 25-25). De vogger barnet i armene sine og synger «Bya bya vesla mi, regnet slår mot ruta ...» (Haukenes & Kielland, 2001, s. 20). Det er også bra for barnet når voksne synger sanger de selv liker. Da formidles det humor, glede, trygghet, trøst og andre følelser.

Etter hvert i barnet første leveår begynner interessen for gjenstander å utvikle seg. Da er de tradisjonelle barnesangene viktig. Mange barnesanger handler om dyr eller ting som barnet har nært seg i hverdagen. Ved å peke på et bilde av en gris, en lekegris eller på en ekte gris mens man synger, «Med krøllet hale og nese vis», hjelper det barnet å «se» grisen og feste det i bevisstheten. Barn har behov for gjentakelse og skaper etter hvert gjentakelsesglede, så den voksne trenger ikke et stort repertoar av sanger. Når barnet nærmer seg 2 år kan noen barn hjelpe til med enkelte ord i sangen. For eksempel kan den voksne synge «[...] i bingen springer en [...]» og se på barnet med et forventende blikk. Det gir et signal til barnet at det er barnet sin tur i sangen. Da kan barnet om en venter litt, si gris eller gi, og da fullføre frasen. Barnet forstår nok ikke hva ordet betyr i denne alderen, men barnet har lært at den lyden det lager hører til der i sangen, noe som skaper glede i å ta del i samspillet og ta sin tur (Høigård 2019, s. 25).

For barn med ulike typer kommunikasjonsvansker kan bevegelse til talen gi en snarvei til kommunikasjonen. Det å bruke tegnstøttet tale betyr at man bruker tegnspråk tegn for de viktigste ordene i tillegg til vanlig tale. Barn lærer seg fortere å kommunisere med bevegelser enn de lærer seg å uttale ord (Høigård, 2019, s. 26).

I lek med kroppen er også rytme, lyd og bevegelse bærende elementer. Mye av dette er tradisjonsstoff som er formidlet fra generasjon til generasjon, i likhet med bånsuller og

annen folkemusikk. Barn viser tidlig interesse for sine fingre og tær, og voksne følger opp den interessen med tåregler og fingerregler. Slike regler knytter rytmiske ord eller en historie til hver tå eller finger. Her er det den nære og lekende kontakten mellom barn og voksen som er det sentrale. Det er barnet selv som er i sentrum for aktivitetene. Det er ofte et sluttpoeng i leken eller reglen som barnet venter på og fryder seg over. Etter hvert som barnet har erfart reglen eller leken tilstrekkelig mange ganger, trenger ikke den voksne å si mer enn starten av reglen og barnet vil vise fryd og forventning. Når barnet etter hvert lærer seg språket i reglene vil barnet knytte glede og forventninger til betydningen og innholdet i reglen (Høigård, 2019, s. 26). Et eksempel på en slik regle er *Tommelfinger, tommelfinger*. På ordet «tommelfinger» tar man frem tommelen, på «pekefinger» tar man opp pekefingeren, og slik fortsetter man nedover i sangen. På ordene «god dag, god dag, god dag» kan man med små barn kile barnet eller gi barnet kos.

Poesi og musikk har rytme, og det er fordelingen mellom trykklette og trykkunge stavelser som skaper språklig puls eller rytme. I mange av de poetiske tekstene etableres det en fast rytme i starten, som kan brytes eller varieres om noe skal oppleves som meningsbærende. Slike vers kalles for frie vers og er uten enderim. De har en friere rytme enn den tradisjonelle lyrikken. Rytmen er auditiv og blir markert gjennom stemmebruken til oppleseren, betoning, tempo og pauser for den som lytter til et dikt (Birkeland, Mjør & Teigland, 2019, s. 131).

Når den voksne tar i bruk de musiske elementene i samvær med barnet viser den voksne at den tar barnet på alvor. Barnet blir drevet frem til å delta når reglen, sangen, rytmen, bevegelsen og leken virker sammen. Man kan si at det skapes de beste betingelsene for barnet språktilegnelse hvis vi ser på det fra et språkutviklingsperspektiv. Den voksne og barnet inngår i et gledesfylt og intenst felleskap. De musiske aktivitetene fremmer barnets utvikling på alle områder: motorisk, sosialt, emosjonelt, estetisk og kognitivt (Høigård, 2019, s. 27).

Den poetiske funksjonen er en av språkforsker Roman Jakobsen sine seks grunnleggende språkfunksjoner. De seks språkfunksjonene er en videreutvikling av teoriene til antropologen Bronislaw Malinowski og psykologen og språkforskeren Karl Bühler. Bühler sin teori baserte seg på tre språkfunksjoner: *emotive*, *konative* og den *referensielle*. Dette tok Malinowski et

steg lenger og la til den *faktiske*. Jakobsen støttet seg på disse språkfunksjonene men la til to funksjoner: *poetiske* og *metaspråklige* (Vinje, 1993, s, 22).

Det har eksistert sang og lyriske former, både i religiøse og verdslige sammenhenger, så lenge menneskene har vært språklige vesener. Da utviklingen av skriftformen kom fikk vi nye former for skjønnlitteratur og poesi. Barn møter det poetiske språket gjennom muntlig utprøving og lek. De møter det tidlig når de blir bysset og lekt med i sang og tale.

Den poetiske språkfunksjonen retter seg mot hvordan noe blir sagt, for eksempel med klang, ord og rytme. Den har spesielle kvaliteter og skiller seg fra *hverdagsspråket*. En tekst, enten den er muntlig, litterær eller er et dikt, oppleves som poetisk når den er formulert i et språk som skiller seg fra det man kaller *normalspråket* (Birkeland, Mjør og Teigland, 2019, s. 129-130).

Fra barnet er noen få måneder gammelt kan det virke som om det leker med vokaliseringen i visse situasjoner. Etter hvert som alderen øker blir bevisstheten rundt språket gradvis større. Høigård (2019, s. 73) forteller om Kornej Tsjukovskij som levde nært barn i femti år og noterte og lyttet på barns språkbruk relatert til den poetiske språkfunksjonen. Det han var særlig interessert i var ord og uttrykk barn skapte selv som hadde poetiske kvaliteter: billedlige uttrykk, uttrykk med rim og rytme, sammenligninger, ordspill, nonsens og den bokstavelige og dermed friske forståelsen av faste uttrykk.

Et av de aller viktigste poetiske virkemidlene i vestlig diktning, fra senmellomalderen til modernismen, er rimet. Det innebærer ulik grad av fonetisk identitet, som vil si lydlikhet. Et av flere former for rim som ofte blir brukt er enderimet, der rimet er plassert på slutten av verslinjen. Rimet fremhever poenget, det skaper rytme og klang, og overraskelser og paradoks. En annen form for rim som også bygger på fonetisk likhet er bokstavrimet eller allitterasjonen. Når to eller flere ord starter på samme konsonant(er) før den første vokalen kalles det alliterasjon. Et eksempel på dette er *Danse, danse dokka mi*. Det finnes en tradisjon for dette i å la for- og etternavn rime, både blant vanlige folk og fiktive helter som Nasse Nøff, Karoline Krüger og Peter Pan (Birkeland, Mjør & Teigland 2019, s. 130). Inger Christensen sitt dikt *Alfabetet* bygger på allitterasjonsprinsippet. Diktet under er et utdrag fra diktet *Alfabetet* (Gyldendal 2000, s. 153).

Druene findes; drømmerne, dukkerne,
Dræberne findes; duerne og duerne:
Dis, dioxin og dagene; dagene
Findes; dagene, døden; og digtene
Findes; digtene, dagene og døden

Dikt som er ment for barn er delt inn i to hovedtradisjoner: kunstpoesien og den muntlige traderte folketradisjonen. Folketradisjonen inkluderer barn sin egen kulturtradisjon og sjanger som rim, regler, elling og sanger. De fleste tilfellene av tekstene i denne tradisjonen har sentrale virkemidler som at de er korte, inneholder rim eller gjentakelse med deler av eller hele verslinjer. Det første og viktigste møtet et barn har med et poetisk språk har tradisjonelt vært vuggevisen. Lyriker og psykolog Helge Torvald mener denne sjangeren har hypnotiske kvaliteter (Birkeland, Mjør og Teigland, 2019, s. 135).

Høigård (2019, s. 153) skriver at Nora Kulset «viser også til studier som konkluderer med at jevnlig musikkamling over flere år er avgjørende for barnehagebarns språklige utvikling». Kulset (2012, s. 34) forteller om oppmerksomhetsrefleksen. Den er en del av våre mest primitive reflekser og sitter i hjernestammen. For å lære noe må man først fange oppmerksomheten og deretter beholde den.

Daniel Goleman (1997) forteller om psykologen Mihaly Csikszentmihalyi som gjennom 20 år samlet inn fortellinger om menneskers topp-presentasjoner. I fortellingen beskriver menneskene hvordan de føler seg når de presterer best. En komponist forklarte tilstanden sin:

Du er i den grad i en ekstatisk tilstand at du føler det som om du nesten ikke eksisterer. Jeg har opplevd det gang på gang. Det er liksom hånden min som går av seg selv og jeg ikke har noe med det som skjer å gjøre. Jeg sitter bare der og ser på, i en tilstand av ærefrykt og undring. Og det kommer bare flytende av seg selv. (Goleman, 1997, s. 106)

Csikszentmihalyi kaller denne tilstanden for flow, og ifølge Goleman (1997) er det emosjonell intelligens på sitt beste å ha evnen til å flyte på den måten. Flow, eller en mildere mikroflow, er noe nesten alle opplever. Det skjer når man yter alt man har eller overskrider sine

tidligere grenser. Emosjonene under flow er positive, full av energi, tøylet, kanalisert og innstilt på den foreliggende oppgaven. Goleman (1997, s. 106) skriver det er en herlig opplevelse, da kjennemerket å flow er spontan glede, og til og med ekstase. Dette er en tilstand der bevisstheten smelter sammen med handlingen, der mennesket blir helt oppslukt av det de gjør og viser all oppmerksomhet til oppgaven.

3.3 Rammeplan for barnehagen

Utdanningsdirektoratet har laget et rammeverk for å sikre kvaliteten i den norske barnehagen. I den står det barnehagens verdigrunnlag, ansvar og roller i barnehagen og barnehagens formål og innhold. Det står om barns medvirkning, samarbeid mellom hjem og barnehage, overganger som skjer innad i barnehagen og overgangen fra barnehagen til skolen. Videre står det om barnehagens pedagogiske virksomhet, barnehagens arbeidsmåter. Det siste kapittelet i Rammeplanen for barnehagen er barnehagens fagområder som er: kommunikasjon, språk og tekst, kropp, bevegelse, mat og helse, kunst, kultur og kreativitet, natur, miljø og teknologi, antall, rom og form, etikk, religion og filosofi, og til slutt nærmiljø og samfunn (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 4-5).

Musikk blir nevnt flere ganger i rammeplanen som et verktøy barnehagen skal bruke i barns læring. De fagområdene der musikk skal benyttes er kommunikasjon, språk og tekst, kunst, kultur og kreativitet, og antall rom og form. Under fagområdet kommunikasjon, språk og tekst står det at barna skal få muligheten til å leke, eksperimentere og leke med rytme, rim, ord og lyd. De skal også få oppleve spenning og glede ved høytlesning, sang, fortelling og samtale. Videre står det at personalet skal oppmuntre barna til å fabulere og leke med rim, språk og lyd. Personalet skal også bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av sanger, bøker, uttrykksformer og bilder (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 47-49).

Fagområdet kunst, kultur og kreativitet omhandler uttrykksformer som musikk, dans, drama, litteratur, film, billedkunst, kunsthåndverk, design og arkitektur. Det står at personalet skal motivere barna til å uttrykke seg gjennom dans, musikk, drama og annen skapende virksomhet, og gi dem muligheten til å utvikle varierte uttrykksformer (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 50-52). Det siste fagområdet hvor musikk blir nevnt i er *antall, rom og form*. Der står det at personalet skal benytte seg av musikk samt spill, digitale

verktøy, naturmaterialer, bøker, leker og utstyr for å inspirere barna til matematisk tenkning (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 54).

4.0 Muligheter i det musiske når det kommer til barns språkutvikling og -innlæring

Musiske aktiviteter kan brukes i flere situasjoner. Det kan for eksempel brukes i samlingsstunder, garderobesituasjoner, frilek, organisert lek eller ved måltider. Ved å bruke musiske aktiviteter i hverdagen normaliserer man musikk for barna, noe som gjør at barna blir mer åpne for musikk som spontansang. Høigård (2019) skriver at spontansang er en god kilde for barna å lære lengre tekster (s. 169). De lærer seg å improvisere melodi og tekst som utvikler barnas kreativitet og språkkunnskaper. Da barn synger allerede før de kan snakke, kan man ikke starte for tidlig. De finner på tulleord ved å leke og utforske med de lydene de har hørt andre bruke. Melodiene kan være fra en av sangene de har hørt eller være en melodi de har oppdiktet selv. Dette tar barna med seg inn i den allsidige leken. Ved at barna lærer å bruke den poetiske språkfunksjonen for å uttrykke seg på mange forskjellige og kreative måter. Noen av kvalitetene til den poetiske språkfunksjonen er rim og rytmer. Hvis den voksne fanger opp og bygger videre på fantasien til barna i planleggingen av aktiviteter eller i spontane situasjoner kan det gjøre at barnet blir tryggere og etter hvert våger å prøve seg på virkelige ord.

Når barna skal lære seg nye begreper er sanger og rytme et godt redskap å ta i bruk. En sang som passer for å lære barn om farger er *Se min kjole*. I den sangen synges det om forskjellige farger og hvor man kan finne slike farger ute i verden. Kjolen er blant annet blå som havet, og grønn som gresset. Da får barna sette ord på fargen de ser i hverdagen. Skal man lære barn om kroppen finnes det mange sanger en kan benytte seg av. Noen sanger som forteller om flere kroppsdelene *hode, skulder, kne og tå, Du har to øyne og tommelfinger, tommelfinger*. Til slike sanger passer det bra å supplere med bevegelser. Barna lærer da ikke bare hva kroppsdelene heter, men hvor den er på kroppen også. I sangen *Du har to øyne* lærer barna om sansene sine og hva de kan gjøre med dem. Barna lærer hvordan de lukter, føler, hører og smaker er på ting. En annet eksempel på en sang som tar for seg hva vi gjør med de forskjellige kroppsdelene er *Fingrene våre*.

Bruk av musikk i samlingsstunder er en god hjelp til å opprettholde konsentrasjonen til barna. En sang som passer bra å bruke i samlingsstunder som er språkstimulerende og skaper fokus er *Hei, hei, hei, jeg heter*. I den sangen blir alle barna inkludert når turen blir sendt videre til dem og de lærer seg å introdusere seg og stille spørsmål til neste mann. Før barna har utviklet språkkunnskapene sine nok til å si en setning eller forstå gangen i sangen kan man begynne med at barnet bare skal si sitt eget navn når den voksne peker på det. Etter hvert lærer barnet å si flere og flere ord til barnet lærer å si fullstendige setninger.

Regler har en rytme som holder flyten i reglen gående. Ved å bruke et instrument eller en kroppsdel, som hendene eller føttene, når man fremfører en regle, kan barna å oppfatte takten reglen går i. Man kan også bruke rytme til å lage lydeffekter som forsterker det som skjer i reglen. Et eksempel på en slik regle er *Vi skal ut på løvejakt*. Det er en hermeregule det takten trenger å være tydelig for å kunne gjennomføre den. I store deler av reglen skal verslinjene repeteres. Dette brukes ofte som turtaking der den voksne sier «Vi skal ut på løvejakt» så gjentar barna «Vi skal ut på løvejakt». Når man kommer frem til et hinder lager man en bevegelse til måten en kommer seg forbi hinderet, som senere gjentas på slutten av reglen da en skal komme seg raskt tilbake til der en startet i reglen, forbi alle hindrene en møtte på veien til løven. Med denne reglen kan man ha samvær omkring teksten når man kommer til et hinder. For eksempel hvordan kan man komme forbi gjerdet. Kan man gå rundt det? Kan man gå gjennom det? Man kan filosofere rundt hvorfor en ikke kan gå gjennom gjerdet.

5.0 Hvordan kan dagens barnehager møte krav fra rammeplanen og *aktivt* benytte seg av musisk aktivitet i flere av fagområdene?

Musikk er et redskap barnehagene kan bruke for å gjøre læring gøyere og mer effektivt for barn. Barn like musikk og når barn gjør noe de syntes er gøy øker konsentrasjonen og læringskurven stiger. Når man synger, sier rim eller regler kan vi lære barn mye, og bare fantasien begrenser oss. Det finnes sanger som barnehagen kan bruke om de fleste, om ikke alle, temaene barnehagen skal lære barna om. Hvis for eksempel barna skal lære om dyr

velger man sanger, regler eller rim som handler om dyr. For eksempel om barna skal lære om bondegården finnes det sanger som *Per Olsen hadde en bondegård* og man kan synge om enkeltdyr som lever på gården *Bæ, bæ, lille lam* og *Med krøllet hale* for å ta noen eksempler. Når man skal lære barn om naturen kan de synge sanger som *Måne og Sol, Sol, sol kom igjen, Blomster små* og *Ormen den lange* for å ta noen eksempler. Det er bevegelser til sistnevnte. Dette hjelper barna med sin motoriske utvikling, i tillegg til at de får meg innlevelse i reglen. Ifølge Høigård (2019) lærer barn fortere bevegelser enn de lærer å uttale ord. Derfor kan det være bra å bruke sanger, rim og regler med bevegelser. Etter hvert som barnet blir eldre og det utvikler et større ordforråd vil barnet fortere lære ordene som er i reglen da barnet har hørt den siden før det klarte å uttale de ordene.

Musiske aktiviteter kan også brukes for å stimulere *antall, rom og form* gjennom rytme, bevegelse og lyd. I de fleste barnesanger finner vi noe matematikk, som telling, størrelser og former. Reglen *En liten mus* er et godt eksempel. Den forteller først om en «liten mus» som ser etter mat, som i repetisjonen blir til en «stor mus» og i siste runde er en «kjempestor mus». Teksten i reglen forklarer størrelse på musen og matbiten, hvis man supplerer med bevegelsene kan man forsterke begrepslæringen ved å demonstrere hvor liten, stor eller kjempestor musen, koppen, fatet og matbiten er. Det finnes mange sanger og regler som stimulerer barnas tellekompetanse. Sanger som *En og to og tre indianere, en elefant kom marsjerende* og *5 små apekatter satt i et tre* er gode eksempler på det. De har alle telling som en stor del av innholdet i teksten. Barn lærer å telle fremlengs i de to første og baklengs i sistnevnte. I rammeplanen for barnehagene (2017, s. 54) under fagområdet *antall, rom og form* står det at personalet skal bruke musikk som et av redskapene for å inspirere matematisk tenkning hos barna. Det er også et redskap for å lære barna matematiske begreper og utvikle deres vokabular.

En av de musiske aktivitetene er bevegelse, og innunder dette faller dans. Dans er en metode for barna å utvikle sine motoriske ferdigheter på. Dansen kan være koreografert, improvisasjonsdans eller fridans. I koreografert dans lærer barna å samhandle med de andre og bruker hukommelsen i kroppen for å huske hvilke bevegelser det skal danse. For å gjennomføre i felleskap med de andre trenger barnet å lære rytme for å treffe riktig bevegelse på rett plass i sangen. Selv om ikke alle barna har så god, eller noe, rytmesans er

det uansett bra for barna å utforske bevegelsene med kroppen. Da jeg var i praksis observerte jeg at barna fikk utforske rommet, mens de hørte på musikk. Et av barna hadde gått bort til en av de voksne og spurt om hun kunne sette på *Trollsangen*, den voksne forstod at det betydde *I Dovregubbens hall* av Edvard Grieg, da hun har pleid å sette den på når hun så at barna trengte å få ut litt energi. Det jeg la merke til når hun satt på musikken var at når barna hørte musikken starte var det rop av glede fra noen, mens noen andre ble litt redd. De som ble redd var kjent med sangen og visste at de syntes den kom til å bli skummel etter hvert. De som ropte av glede begynte å trampe med føttene, mens de lagde sinte grimaser i fjeset for å etterligne trollet. Når tempoet og volumet i sangen økte gjorde bevegelsene til barna det også, og når stykket hadde nådd toppen løp barna rundt omkring i rommet, ropte av full hals og gliste fra øre til øre. Etter sangen var ferdig kom barna med flere ønsker. Et av ønskene var *Baby Shark*. Denne danset de bevegelse til og sang. Dette eksempelet viser at musikk kan brukes som et redskap for å få ut energi og skape glede. Barnet som spurte etter sangen fikk også anerkjennelse da den voksne responderte positivt og viste at hun hørte på barnet og forstod hvilken sang barnet mente da det spurte etter *Trollsangen*. Eksempelet viser også et at den voksne var åpen for flere innspill fra barna og tok aktiviteten som det kom. Når barna danset sammen og sang på den engelske teksten skapte de et samhold og gjorde at barna som vanligvis ikke pleide på leke sammen var aktiv med hverandre.

5.1 Hvorfor bruker barnehagene musikk som verktøy i arbeid med barns språkutvikling

Det kommer tydelig frem at barnehagene har tenkt over hvorfor de bruker musikk som verktøy i arbeidet med språkutvikling. Alle intervjuobjektene er utdannet barnehagelærere og dette gjenspeiles i svarene deres. De er klar over hva Rammeplanen for barnehagen sier om musikk i barnehagen og musiske aktiviteter i et språkutviklingsperspektiv og bruker det derfor aktivt i barnehagens hverdag. De bruker musiske aktiviteter i flere av fagområdene som står i Rammeplanen.

A1 forteller at sang og musikk er en god innfallsvinkel til språket og at barn blir interessert i rim og regler, elling og sang som har bevegelser og en god rytme. Som Høigård skriver (2019, s. 26) er bevegelse og rytme viktige deler av det musiske og bruk av de kombinert med sang eller regler forsterkes språklæringen. Eksempel på sanger med bevegelse *Hode, skulder, kne og tå* det barna får lære om noen av kroppsdelene og hvor de ligger hen. Når de er små og

ikke kommet til det stadiet i språkutviklingen der de kan uttale kroppsdelene er de med på bare bevegelsene. Et eksempel på regle med bevegelse er *En liten mus kom ut av sitt hus*. Da forteller den voksne om en liten mus som ser etter mat gjennom en regle med enderim. Når den voksne har innlevelse i bevegelsene og ordene skaper det spenning hos barnet. Etter hvert som barnet blir større kan barnet være med å gjennomføre bevegelsene og si reglen sammen med den voksne.

A1 svarer også at barnas interesse er vesentlig for å fange deres oppmerksomhet, og ved å skape et felles fokus, og barna viser interesse, har du gode muligheter til å utvikle språket for barna. Kulset (2012, s. 34) refererer til Jane Healy som mener at «bevegelse og musikk er en enkel måte å engasjere barnet på». Kulset forklarer videre at en ikke trenger å prøve å få barna til å være stille før en kan begynne å synge. Hvis en bare begynner får du barnas oppmerksomhet.

A2 forteller også at de velger å bruke musikk, ikke bare fordi barna syntes det er gøy, men fordi det er bra for språkstimuleringen til barna. Barna får inn rytme gjennom musikk som er viktig i forhold til språk. Musikk, regler og sang er, blant annet, med på å skape en optimal betingelse for barnets språktilegnelse fra et språkutviklingsperspektiv. A2 forteller at de velger å bruke musikk med masse bevegelse for at barna som ikke har så mye språk kan få være med. Musikk er også en god måte for flerspråklige barn og barn med et annet morsmål å tilnærme seg det norske språket på. A2 svarer at «Gjennom å bruke musikk, rytme, instrumenter og dans så kan alle delta med sine premisser noe som er viktig med tanke på felleskap og tilhørighet. Gjennom de musiske aktivitetene stimulerer vi barnets utvikling på alle områder: emosjonelt, motorisk, estetisk og kognitivt». Dette skriver også Høigård (2019, s. 27) under det musiske og språkutviklingen. Ved å synge eller lytte til sanger som *Er du veldig glad og vet det* og *Alberts natt*. I praksis observerte jeg under en samlingsstund et eksempel på hvordan man kan jobbe med følelser ved å lytte til musikk og snakke rundt handlingen og temaet i sangen.

Den voksne samlet alle barna ned på gulvet og sa de skulle legge seg ned på magen. Hun forteller at de nå skal høre å en sang som handler om en gutt som skal legge seg og at det er lov å bli litt redd. Hun sier at hun kommer til å ta av lyset før hun starter sangen, men kommer til å ta på igjen lyset med en

gang sangen var ferdig. Underveis i sanger la jeg merke til at det var noen av barna som ble litt redd og at en av de krøp opp i fanget på en av de voksne. Når lyset kom på hadde de en samtale rundt det å være redd, men at alt gikk bra til slutt. Dette var en sang alle barna var kjent med og ønsket å høre, selv de barna som ble redd av den.

Et eksempel på motorisk stimulerende sanger med bevegelse til, som *Hode, skulder, kne og tå*, *Fingrene våre* og *Lille Petter edderkopp*. Dette er sanger som har bevegelser som hører sammen med teksten. Når man synger *Lille Petter edderkopp* beveger man fingrene som om de er edderkopper som klatrer oppover og når man kommer til «hatt» tar man hendene på hodet der hatten skal være. Dette kobler et visuelt bilde at det man synger og stimulerer det motoriske gjennom bevegelsene.

Sanger som stimulerer barns estetikk er sanger som tar for seg estetiske temaer. Det kan være sanger om kulturen, en religion eller samfunnet. Ved å bruke slike sanger i barnehagen skaper det et felleskap. Dette gjelder særlig i en flerkulturell barnehage der en kan synge sanger fra de forskjellige kulturene som barna på avdelingen, eller i barnehagen, kommer fra.

Det er mange forskjellige musiske aktiviteter som kan stimulere barna kognitivt. De fleste sanger, rim og regler kan vi ha samtaler med barna om. Et eksempel på det er *Fingrene våre*. Teksten i sangen handler om hva vi kan gjøre med forskjellige kroppsdelene som øynene, hendene og føttene. Denne sangen kan man filosofere sammen med barna om hvilke andre ting er det vi kan gjøre med hendene for eksempel. Da lærer barna å filosofere over hva de kan gjøre med kroppsdelene og sette ord på det, eller bare vise hvis de ikke klarer å si det.

A3 reflekterer også rundt hvordan de rytmiske elementene i sanger kan gi barna erfaringer med og forståelse for hvordan setninger er bygget opp. Denne teorien støttes opp av Birkeland, Mjør og Teigland (2019, s. 131) der de skriver at poesi og musikk har rytme. Teksten i poesi har ofte en setningsoppbygging som kan gjøre det lettere for barna å forstå hverdagspråket. Rytmen i poesi legger vekt på trykket i setningen som kan sammenlignes med den rytmen det er i normalspråket.

5.2 Hvordan bruker barnehagene musisk aktivitet i et språkutviklingsperspektiv i dag?

Alle barnehagene jeg har intervjuet svarer de bruker musikk som verktøy i arbeid med barns språkutvikling. Under spørsmålet «Hvilken form for musisk aktivitet bruker dere?» er sang en gjenganger hos alle barnehagene. De bruker sang i både planlagte og spontane aktiviteter. Dette samsvarer med hva Rammeplanen for barnehagen sier at barnehagen skal inneholde.

A2 bruker musisk aktivitet for det meste i arrangerte situasjoner som samlingsstund, sangstunder og arrangert dansing. De bruker de instrumenter, rytmeegg til sanger eller regler. A1 forteller mer om hvordan de bruker sang i hverdags situasjoner som på lekeplassen, med maten, i leken og i samlingsstunder. A1 forteller hvordan hun tilpasser sangene til hva barnet/barnene er interessert i for tiden.

A3 forteller at de bruker språkkoffert som gir de en fysisk figur til sangene og reglene de skal velge. De samler noen figurer og lar barna trekke, eller trekke selv, og synger en sang som figuren symboliserer. Det kan eksempelvis være en frosk, en sau eller en ku. Når et dyr er trukket har de en samtale rundt dyret og spør barna om de kan noen sanger som handler om det dyret. Når sangen og samtalen er ferdig går de videre til neste dyr. Barnehagen A3 jobber i bruker også tegn-til-tale når de synger. Det styrker arbeidet deres med barnas språkkompetanse og uttrykksmåte. De har også tatt musikk inn i arbeidet deres med Steg for Steg. Steg for Steg er et forsknings- og teoribasert undervisningsopplegg for barnehager og de tidlige årene på grunnskolen som fokuserer på å lære barna om å bearbeide følelser på hensiktsmessig måte. Det involverer læren om empati, problemløsning, mestring av sinne og sunn bearbeiding av følelser på en hensiktsmessig måte (Senter for sosial og emosjonell læring, u.å.). A3 bruker sanger som uttrykker den følelsen de jobber med i den perioden. Noen av sangene de har brukt er *Jeg er en liten undulat* og *Er du veldig glad og vet det*. I rammeplanen (2017, s. 48) står det at barnehagen skal bidra til at barna skal lære seg å uttrykke følelsene sine på ulike måter. Ved å bruke musikken slik som A3 gjør, lærer barna å bruke musikken som redskap for å uttrykke følelsene sine på.

5.3 Hvilke utfordringen kan man møte med bruk av musikk i barnehagen?

Barnehagene forklarer at de møter litt utfordringer når det kommer til å lære nye sanger når barna skal lære seg nye ord og begreper. Det er ikke alltid at barna ønsker å delta fordi de er

lei eller ikke har lyst, og at barna noen ganger vil fortsette å synge på samme sangen, eller at de vil synge sanger som ikke er relevant for språkarbeidet den dagen. Intervjuobjektene uttrykker også at det er utfordrende å få alle barna til å delta aktivt i samtalene rundt musikken.

Hvis barna syntes det er vanskelig å synge i den tonearten som blir satt eller ikke klarer å uttale teksten kan de miste lysten til å synge. De hører at de ikke treffer tonene og blir usikker på sin egen synging. Der er det viktig at den voksne tar vare på barna og viser at det ikke betyr noe om man ikke treffer tonene eller synger det riktige ordet. Det er felleskapet og innsatsen som teller. For å lære barna nye ord kreves det stor tålmodighet av den voksne. Hvis en har en stor gruppe med barn kan det være store forskjeller på deres individuelle læringsnivå. Der kan være en god hjelp å dele barna inn i mindre grupper for å sikre kvaliteten på opplegget. Dette medfører også en mulighet for den voksne å se hvert enkelt barn. Når barna begynner å tenke over hvordan deres prestasjon er, som hvordan de synger og hvor flink de er, hindrer det muligheten deres til å havne i en flow tilstand, som Goleman (1997) skriver om. Om den voksne gjør barnet trygg på at det ikke betyr noe om de synger riktig tone, rytme eller tekst hjelper det barnet til å komme inn i en flow tilstand. Når barnet er i en slik tilstand presterer barnet bedre og det skaper en mestningsfølelse da det får mer til enn om barnet tenker over hvordan det presterer.

6.0 Avsluttende drøfting og konklusjon

I teorien gjorde jeg rede for de fire hovedaktivitetene som er særlig brukt i språkutviklingen til barna, med størst fokus på musiske aktiviteter. Jeg har sett på hva det musiske er og ulike måter musikk kan bli brukt som et virkemiddel for barns språkutvikling. Musikk er nevnt i rammeplanen som et verktøy barnehagen skal benytte for å stimulere barns språkutvikling. Derfor intervjuet jeg barnehager for å finne ut hvordan dagens barnehager bruker musikk i hverdagen i et språkutviklingsperspektiv. Da jeg var i praksis observerte jeg hvordan den barnehagen brukte musikk i hverdagen og har knyttet det opp mot det teoretikerne har sagt.

Det er fordeler ved å anvende musikk i barnehagen, men det er også utfordringer. Det kommer frem at intervjuobjektene ha godt skjønn for hvordan de best utøver musisk

aktivitet i barnehagen. De har god vurderingsevne. Dette kommer av at de alle har tatt en utdanning for å bli barnehagelærere. De viser at de er godt reflekterte rundt bruken av musikk i barnehagen som et redskap i språkutviklingen og hvordan de kan bruke musikk som verktøy i andre fagområder for å styrke kvaliteten og variasjonen i arbeidsmetoden. De ansatte har et ansvar for å følge rammeplanen, og det fremkommer i besvarelsene at de er klar over dette.

For at musikk skal fungere som et verktøy i barnehagen må de ansatte aktivt ta med musikken inn i flest mulig situasjoner, som samlingsstunder, ved måltidene, inn i leken eller i garderobesituasjoner. De må tenke kreativt og være åpen for eventuelle utfordringer som oppstår hos de enkelte barna. Ved å observere kan de ansatte tilpasse aktivitetene og gjøre musiske aktiviteter spennende og imøtekommende for barna. De ansatte må lære hvordan de kan tilpasse musikken til barna, som å starte sangen i riktig toneleie, så barnet ikke føler at det ikke får til å synge og dermed mister lysten. Det medfører til at barnet blir ufokusert og ikke tar til seg like mye kunnskap som hvis det var engasjert.

Da jeg observerte i barnehagen fikk jeg legge merke til ikke bare aktiviteten som foregikk, men også hvordan barna oppførte seg. De viste tydelig interesse for musikken og aktivitetene som ble gjennomført og var ivrig til å fortsette med flere sanger og bevegelser.

Musisk aktivitet gir barna en mulighet til å utforske språket på en unik måte. Ved å ta et ord og lage mange tulleord som rimer på hverandre, eller ved å ta en melodi det kan og lage ny tekst utvikler barnet sin egen språkforståelse på en kreativ måte.

Musikk kan brukes i flere av fagområdene som står i rammeplanen. En kan bruke sanger for å lære barn om livet på bondegården, å lære å telle ved bruk av rytme, lære om kroppen ved å synge om den og bruke bevegelser til og lære å uttrykke følelser. Dette er bare noen eksempler på hvordan musikk kan brukes i de forskjellige fagområdene. Er de ansatte kreative nok kan de gjøre seg nytte av musikk i de fleste situasjoner.

Litteraturliste

- Aubert, V. (1991) *Det skjulte samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget AS
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014) *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm AS
- Birkeland, T., Mjør, I. & Teigland, A. S. (2019) *Barnelitteratur: Sjangrar og teksttyper*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Busch, T. (2018) *Akademisk skriving: For bachelor- og masterstudenter*. Bergen: Fagbokforlaget
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2018) *Forskningsmetoder for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag
- Dalland, O. (2019) *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal
- Ebdrup, N (2011, 28.03) *Musikk er smertelindrende medisin*. Hentet fra: <https://forskning.no/medisiner/musikk-er-smertestillende-medisin/785964>
- Hannås, M. B. & Hanssen, B. N. (2015) *Musikkaktiviteter og språkutvikling i barnehagen*. Hentet fra: https://www.researchgate.net/publication/282604193_Musikkaktiviteter_og_sprakutvikling_i_barnehagen
- Gyldendal Norsk Forlag AS (2000) *Korte dikt*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Hauknes, S. & Kielland, S. (2001) *Lidele galen lidele god*. Oslo: Norsk musikkforlag AS
- Høigård, A. (2019) *Barns språkutvikling muntlig og skriftlig*. Oslo: Universitetsforlaget
- Jakobsen, S. E. (2018, 09.01) *Sang og musikk hjelper personer med demens*. Hentet fra: <https://forskning.no/musikk-aldring-psykiske-lidelser/sang-og-musikk-hjelper-personer-med-demens/297674>
- Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2019) *Læreren med forskerblikk: Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Senter for sosial og emosjonell læring (u.å). *Steg for steg*. Hentet 26.05.2020 fra: <https://www.prososial.no/index.php/steg-for-steg-mainmenu-29>
- Utdanningsdirektoratet (2017) *Rammeplan for barnehagen: innhold og oppgaver*. Hentet fra: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Kandidatnummer: 486

- Vinje, T. (1993) *Tekst og tolkning: innføring i litterær analyse*. Bergen: Ad Notam Gyldendal

Vedlegg 1

Intervjuobjekt A1

1. **Har dere bevisst brukt musikk som verktøy i arbeid med barns språkutvikling før? (Viser, regler, sang, høre på musikk, klappeleker, ellinger, generell musikalsk aktivitet)**

Ja det har vi.

2. **I så fall; Hvorfor valgte dere å bruke musikk?**

Sang og musikk er en god innfallsvinkel til språket. Rim og regler, ellinger og sang med bevegelse har en rytme i seg som gjør at barn blir interessert. Interesse er vesentlig for å fange oppmerksomhet. Når du skaper et felles fokus, og barna viser sin interesse har du gode muligheter til å utvikle språket for barna.

3. **Hvordan og hvorfor kom dere på å bruke musikk i hensikt å utvikle barns språkkompetanse?**

Jeg har vokst opp med musikk og har brukt det alltid i min jobb i barnehagen. Jeg har sett hva det gjør med barn når de får mestringserfaringer. Alle kan synge, spille tromme, være deltakere i ellinger, danse, høre på musikk. Musikk er inkluderende. Musikk er glede. Når du gir barn mestringsopplevelser og musikkglede, vil det være en positiv erfaring for dem. Sang og ellinger inneholder mye rytme som er viktig for språkkinnlæring også.

4. **Har du/dere erfaringer med å bruke musikalsk aktivitet i et språkutviklingsperspektiv fra før?**

Ja.

5. **I så fall; Hvilke utfordringer møtte dere?**

Det er lite utfordringer i dette. Det måtte eventuelt være å lære seg nye sanger når jeg ønsker å innføre nye ord og begreper.

6. **I så fall; Hvilken form for musikalsk aktivitet brukte dere?**

Jeg bruker for eksempel sang i alle situasjoner jeg kan tenke meg. Sangstunder, sang til maten, sang på dissen, sang i leken. Gi barna sanger som forsterker det de akkurat nå interesserer seg for. Det fins jo sanger om alt mulig.

7. **Hadde dere noen teoretisk tilnærming til dette, eller teori som grunnlag for å gjennomføre et opplegg med musikalsk aktivitet for å arbeide med språkutvikling?**

Jeg har brukt Jon-Roar Bjørkvolds «Det musiske menneske» Det er en bok fra 1989, men den er like aktuell i dag.

8. *Dersom dere ikke har brukt musikalsk aktivitet som metode før, er det noe dere kunne tenke dere å fokusere mer på?*

Jeg bruker det.

9. *I så fall; Hvorfor?*

10. **Hva tenker du selv om musikalsk aktivitet i et språkutviklingsperspektiv?**

Jeg tenker musikk bør brukes i alle situasjoner der det er mulig. Musikk skaper engasjement og glede.

Vedlegg 2

Intervjuobjekt A2

1. Har dere bevisst brukt musikk som verktøy i arbeid med barns språkutvikling før? (Viser, regler, sang, høre på musikk, klappeleker, ellinger, generell musikalsk aktivitet)

Musikk er et av mange viktige verktøy i arbeidet med språkutviklingen. Dette er noe vi bruker masse av både voksenstyrt og i den frie leken. Vi bruker viser, regler, sanger, hører på musikk, danser og gjør bevegelser. Jeg jobber på en småbarnsavdeling og sang og musikk er flittig brukt. Vi bruker ikke så mange klappeleker og heller ikke så mange ellinger, vi tenker at det får de mer av når de bli eldre, men regler og rim har vi litt av.

2. I så fall; Hvorfor valgte dere å bruke musikk?

Grunnen til at vi velger musikk er at dette er noe barna liker veldig godt, men også for at dette er veldig bra for språkstimuleringen til barna. Gjennom musikk får barna inn rytme noe som er viktig i forhold til språk. Fra et språkutviklingsperspektiv er blant annet musikk, regler, og sang med på å skape en optimale betingelser for barnets språktilegnelse. Men vi velger det også fordi barna har stor glede av musikken, samtidig som vi og får felles holdepunkter gjennom musikk. Vi kan synge og danse sammen. Jeg er på småbarnsavdeling og ved å bruke sanger med masse bevegelser så er barna som ikke har så masse språk også med, og det er kjempe positivt ved flerspråklige eller barn med et annet morsmål for å tilnærme seg det norske språket. Gjennom å bruke musikk, rytme, instrumenter og dans så kan alle delta med sine premisser noe som er viktig med tanke på fellesskap og tilhørighet. Gjennom de musiske aktivitetene stimulerer vi barnets utvikling på alle områder: emosjonelt, motorisk, estetisk og kognitivt.

3. Hvordan og hvorfor kom dere på å bruke musikk i hensikt å utvikle barns språkkompetanse?

Musikk er noe de fleste barn er glade i og finner glede i kan utrykke seg gjennom.

Gjennom utdanningen ble det også poengtert hvor viktig musikk er i forhold til språk

og språkutvikling. I tillegg så er jeg selv veldig glad i musikk og liker å holde på med dette. jeg har også gjennom videreutdanning og ulike kurs og erfaring med dialog med andre instanser som PPT fått kunnskap om musikkens påvirkning til språkutvikling.

4. Har du/dere erfaringer med å bruke musikalsk aktivitet i et språkutviklingsperspektiv fra før?

I spesialpedagogisk arbeid med barn som strever med språk har jeg brukt masse sanger med bevegelser, sanger med bildestøtte og tegn til tale. Da får du gjerne barna med på melodien eller rytmen og etter hvert så får de lyder eller ord med også. Opplevde i starten at barna ikke kunne sangene men uttrykte glede og initiativ ved å peke på bildene mens vi sang de. Dette er sanger hvor du har bilde til hvert ord. Selv om barna ikke har så store norskferdigheter så har de stor glede av å bruke musikk og synge sammen, gjennom å bruke konkrete og bilder som støtte så har jeg opplevd dette som veldig positivt i forhold til språkstimulering.

5. I så fall; Hvilke utfordringer møtte dere?

I forhold til arbeid med barn med store språkutfordringer så er noe av utfordringen at barna ikke vil delta fordi det er lei/ eller ikke har lyst. I forhold til min avdeling er det ikke vært mange utfordringer med å bruke musikk, det synges og danses på avdelingen.

6. I så fall; Hvilken form for musikalsk aktivitet brukte dere?

Vi bruker samlingsstunder hvor vi bruker instrumenter, rytmeegg til sanger eller regler. Vi har sangstunder hvor vi bruker konkrete til støtte. Vi har dans hvor vi alle danser sammen.

7. Hadde dere noen teoretisk tilnærming til dette, eller teori som grunnlag for å gjennomføre et opplegg med musikalsk aktivitet for å arbeide med språkutvikling?

Har brukt ferdig lagede opplegg som språksprell på eldre barn, men har i veldig mange år jobbet med barn i alderen 1-2 år og har da ikke hatt ferdiglagede opplegg, men brukt mer erfaring i det siste.

8. *Dersom dere ikke har brukt musikalsk aktivitet som metode før, er det noe dere kunne tenke dere å fokusere mer på?*

9. *så fall; Hvorfor?*

10. **Hva tenker du selv om musikalsk aktivitet i et språkutviklingsperspektiv?**

Jeg synes som nevnt tidligere at musikk er veldig viktig i et språkutviklingsperspektiv, noe også forskning og teori også viser. Det er viktig i lese- og skriveferdighetene og det er derfor viktig med en tidlig start. Det å kunne klappe rytmen til navnet sitt, til en regle er viktig i forhold til det å finne stavelser og tidlig leseaktivitet. Gjennom sanger kan man skape mange samtaler om hva betyr ting og hva er ting. Foreksempel sangen om reven og rotta og grisen, hvor en kan finne konkrete og bilder og prate om hva er de ulike dyrene og hva er kjepp hva er gammel kontra ung osv. Så jeg synes musikk er viktig i forhold til et språkperspektiv. I tillegg er det utrolig givende å se barnas glede og uttrykk gjennom det å synge, danse, og bevege seg. Gleden av å høre en ny sang og lære seg den gjennom at vi voksne synger den om igjen og om igjen. Så jeg tenker dette er et superviktig tema :-).

Vedlegg 3

Intervjuobjekt A3

- 1. Har dere bevisst brukt musikk som verktøy i arbeid med barns språkutvikling før? (Viser, regler, sang, høre på musikk, klappeleker, ellinger, generell musikalsk aktivitet)**

Ja; sang, klappelek, å høre på musikk og generell musikalsk aktivitet.

- 2. I så fall; Hvorfor valgte dere å bruke musikk?**

Barna har vist stor interesse for musikk, og det kan være en motiverende faktor å basere språkarbeid på barnas egne interesser. Jeg tenker også at de rytmiske elementene i sanger kan gi barna erfaringer med og forståelse for hvordan setninger blir bygget opp.

- 3. Hvordan og hvorfor kom dere på å bruke musikk i hensikt å utvikle barns språkkompetanse?**

Gjennom egne erfaringer har vi opplevd at barn viser stor interesse for musikk. Vi har derfor tatt utgangspunkt i denne innfallsvinkelen til språkarbeidet, som kan fenge barna og gi de glede, samtidig som de utvikler språkkompetansen sin.

Vi har også deltatt på kurs hvor vi har lært om grunnleggende tegn-til-tale i barnehagen, hvor musikk har blitt trukket frem som en god metode til språklæring.

- 4. Har du/dere erfaringer med å bruke musikalsk aktivitet i et språkutviklingsperspektiv fra før?**

Ja. Jeg har brukt musikk og sang i språkgrupper, i arbeid med tegn-til-tale med barna, og i arbeid med Steg for Steg.

- 5. I så fall; Hvilke utfordringer møtte dere?**

Etter fullført sang ønsker barna gjerne å synge videre på flere sanger, som ikke alltid er like relevant for språkarbeidets tema den dagen. Det kan også være utfordrende å få alle barna til å delta aktivt i samtaler rundt musikken.

6. I så fall; Hvilken form for musikalsk aktivitet brukte dere?

Vi bruker gjerne språkkofferter hvor vi har ulike figurer som symboliserer en sang, som for eksempel sangen om bukkene bruse. Jeg trekker dermed opp figuren fra kofferten og spør barna hvilken figur det er, og om de kan noen sanger som handler om figuren. Jeg samler gjerne sammen flere ulike dyr (en sau, en frosk, en ku, o.l.), og så trekker enten jeg eller barna et dyr av gangen. Etter at sang og samtale er ferdig om et dyr, trekker vi et nytt dyr. Dette er gjerne medfulgt av bevegelser fra tegn-til-tale, som vi arbeider med for å styrke barnas språkkompetanse og uttryksmåter.

Jeg har også benyttet sang og musikk i arbeidet med Steg for Steg, hvor jeg og barna har snakket om følelser. Etter å ha snakket om et bilde som symboliserer en følelse, eventuelt også en bok, spiller vi av eller synger sanger som kan være relevante for den aktuelle følelsen. Vi har brukt sangen "Jeg er en liten undulat" til temaet om å være trist, og "Er du veldig glad og vet det" til temaet om å være glad.

7. Hadde dere noen teoretisk tilnærming til dette, eller teori som grunnlag for å gjennomføre et opplegg med musikalsk aktivitet for å arbeide med språkutvikling?

Jeg har tatt utgangspunkt i Anne Høigårds "Barns språkutvikling: muntlig og skriftlig", Steg for Steg veiledningsboken, og ellers benyttet relevant fagkunnskap innlært i barnehagelærerutdanningen.

8. *Dersom dere ikke har brukt musikalsk aktivitet som metode før, er det noe dere kunne tenke dere å fokusere mer på?*

9. *I så fall; Hvorfor?*

10. Hva tenker du selv om musikalsk aktivitet i et språkutviklingsperspektiv?

Fra fødsel av viser barn en interesse for det melodiske i menneskestemmen, og barn flest er glad i musikk og sang. De rytmiske elementene i musikk har mange av de samme egenskapene som de rytmiske elementene i språket vårt (toneleie, setningsoppbygging). Språket utvikles også gjennom å gjentatte ganger erfare ord og setninger. Ettersom barnesanger ofte både inneholder gjentakelser, og gjerne synges gjentatte ganger på rad, tenker jeg at musikalske aktiviteter er en fin måte for barn å utvikle språket sitt på.